

ОДЗИВИ ЧИТАЛАЦА

Пешадиски потпуковник **КОСТА ЈАШМАК**

„ОЦЕЊИВАЊЕ У ВОЈНИМ ШКОЛАМА”

Оцењивање претставља једно од битних питања наставног рада. О њему је било доста речи и у дискусији о школству уопште, која се још увек води у нашој јавности, на разним састанцима и у штампи, а врше се и практични покушаји за примену нових, савременијих начина оцењивања. Војне школе не могу, а и не смеју да остану по страни процеса изналажења бољих и савременијих путева којима треба наше школство да буде упућено, те и чланак под горњим насловом (*Војно дело* бр. 3/57 г.) претставља позитиван допринос у савршавању наставног процеса у војним школама.

Мислим да је исправно разматрање питања оцењивања као „школског фактора“ и као „фактора који омогућава да се успешније решавају кадровски проблеми“. Међутим, сматрам да је то општа формулација која не може важити за све врсте и степене школовања у војсци. Систем војног школства је јако развијен и баш та развијеност, односно различита намена сваке школе диктује, поред осталог, и другачије гледање на проблем оцењивања.

Војне школе могу се поделити углавном у три групе: школе за добијање активног и резервног подмлатка; школе за стручно у савршавање, и школе за добијање вишег и највишег образовања.

Да ли код таквог груписања школа поменута два фактора треба подједнако третирати у свим школама и придавати им исту важност? По моме мишљењу не би требало тако поступати. Јер док се у првој групи школа даје основно војно образовање младићима који долази из грађанства, дотле се у школама других двеју група добија допунско образовање, било уско стручно, било опште војно. Школовање у првој групи је строго наменско, тј. у тим школама се припремају командири одељења и командири водова; у другој групи школа може бити строго наменско (командири чета — батерија итд.) или шире (и за штабне дужности), а у трећој групи школа редовно је шире.

Већ само такво кратко диференцирање довољно је да укаже на потребу примењивања различитих дидактичких (наставних) метода у настави у појединим групама школа, а то повлачи различито гледање и на питање оцењивања. Код прве групе школа (посебно подофицирских) биће у примени методи који се заснивају на већој активности наставника у наставном процесу, због чега ће и оцењивање имати израженији стимулативни карактер. Код осталих школа (нарочито виших и највиших), где самосталан рад долази највише до

изражаја, и у којима се захтева студиозно прилажење проблемима помоћу процена и анализа, оцена добија шири значај, она постаје средство за руковођење у наставном процесу. Ту више нема пропитивања у класичном смислу речи, већ се развија дискусија и борба мишљења, а наставникова анализа и закључак је, уствари, оцена.

Поред изнетог, горње диференцирање указује и на улогу коју оцена може и треба да има као фактор у одабирању кадрова, односно решавању кадровских проблема. Има ли у строго наменским школама потребе за одабирањем кадрова или је довољно класифицирање по постигнутом успеху? Разумљиво је да за одабирањем у тим школама нема потребе, али је зато у осталим школама оно неопходно, јер се само тако свршени слушаоци могу распоредити на дужности које им према испољеним особинама највише одговарају. Ту, значи, неће бити довољан само крајњи успех, већ треба темељитије сагледати квалитете, погодности и способности сваког појединца.

Скоро редовно наставни програми прве групе школа садрже велики број предмета, међу којима има доста по обиму малих, за које је обезбеђен и мањи број часова. Из тих предмета наставник скоро није у стању да спроводи неко систематско пропитивање ради оцењивања, што значи да неће бити у стању да подробније анализира сваког појединца. То, коначно, није ни потребно, јер такви предмети и не дају обележје стручној оспособљености питомца (слушаоца).

Сумирајући изнето, долази се до закључка да у строго наменским школама, посебно у првој групи школа, нема потребе за променом досадашњег начина оцењивања, јер би она створила само компликације, и то без икакве практичне користи. Промена овде не би претстављала напредак, чак би могла имати негативне последице по успех, поред техничких потешкоћа које би неминовно настале. Међутим, промена код осталих школа, а нарочито код виших и највиших, неопходна је. Од ње би требало очекивати нови импулс за потпуно и свестрано савлађивање градива, као и друге практичне користи, нарочито у одабирању и правилном распореду кадра.

Систем бројних оцена неоспорно има својих недостатака, од којих је, можда, највећи онај о коме се у чланку говори. Чињеница је да се једном оценом (добар, врло добар или одличан) обухвате групе питомаца (слушалаца) код којих ипак постоје приличне разлике у знању. Међутим, то се не може избећи, а коначно не треба тај недостатак ни схватити тако трагично, јер је реч само о крајњем успеху, док је током школовања наставник у могућности да примењује и оцену у децималама. Ублажавање негативног деловања тог недостатка може се без много потешкоћа постићи ако се и коначна оцена буде сводила помоћу децимала.

За реално свођење коначне оцене, односно за правилно истицање предмета који чине основу стручног образовања, подела предмета на категорије у систему бројних оцена је нужна. Јер, није подједнака стручна оспособљеност онога чији се одличан успех заснива на оценама основних, и онога на оценама споредних (помоћних) предмета. Међутим, основним предметима не треба дати искључиви значај

у одређивању крајњег успеха, јер би то довело до аномалија као што је, на пример, да коначна средња оцена буде 8 а успех добар, каквих случајева има и може их бити. Улога таквих предмета била би довољно истакнута применом коефицијената. Истина, тиме би се, можда, створиле извесне техничке потешкоће, али, сматрам, да нема много разлога да се од њих бежи по сваку цену.

Бојазан од „борбе за оцену“ често се преувеличава и истичу се само њене негативне стране. Здрава борба за оцену, која се манифестује што бољим савлађивањем градива, нормална је последица стимулативног дејства оцене. Амбиције, разумљиво, здраве, редовно су она моторна сила која даје импулс у раду на савлађивању градива. То што се у појединим случајевима амбиције изроде и пређу у нездраве, па се прибегава и недозвољеним средствима да би се добила боља оцена, није довољан разлог да се и сам начин оцењивања у целини осуди. Уосталом, васпитно деловање наставника, које има за циљ развијање позитивних особина, међу којима и здраве амбиције, треба да исправља све негативне појаве, па и појаве нездраве амбиције. Баш због тога не видим решење свих тих проблема само у промени система оцењивања, јер мислим да ће томе много више допринети смишљен рад наставника као васпитача, његова будност и способност да све негативне појаве уочава и да се свим средствима против њих бори.

Примена бројних оцена као мерила количине и квалитета знања одређеног предмета или програма у целини никако не искључује потребу да наставник води бележницу у коју ће уносити своја запажања. Праћење развоја сваког појединца једна је од основних дужности наставника, а у томе ће му најбоље помоћи наставничка бележница на основу које ће моћи да предузима и одговарајуће мере.

На крају, рећићу укратко нешто и о описном оцењивању.

Категоризација предмета код описног оцењивања, по моме мишљењу, није од значаја нити је потребна. Крајњи успех зависиће од знања које је слушаца добио и особина које је испољио током школовања, из чега треба да произилази и закључак о његовој способности за одговарајућу дужност. Самим тим обезбеђен је и утицај сваког предмета, а оних основних посебно. Међутим, свођење коначног успеха на „завршио“ или „није завршио“, по мом мишљењу, крије извесне негативности. Тачно је да категоризација успеха није од значаја за оно чему је описна оцена намењена, али она ипак има значаја за сваког појединца, а и за крајњи успех групе у целини. Чини ми се да би било исувише безбојно када би се сви слушаоци сврставали само под оцену „завршио“. Не тупи ли то унеколико оштрицу борбе и динамичности у наставном процесу, не крије ли то елементе задовољавања малим и успављивање амбиције о којој је било речи? Мислим да се тога треба прибојавати. Међутим, поменути недостаци могу се делимично избећи ако се из сваке коначне описне оцене изведе закључак „завршио са одличним (врло добрим, добрим) успехом“.